

رویکردی تطبیقی به جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری انگلستان، آلمان و فرانسه (گامی به سوی جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران)

مسعود همت^۱
حمیدرضا حیدرپور^۲
ژیلا مهرآرا^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۸/۲۲ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۰۹/۲۹

چکیده

دوپینگ، غیر حرفه‌ای‌ترین و غیر اخلاقی‌ترین رفتار قابل ارتکاب توسط یک ورزشکار حرفه‌ای است. علاوه بر جنبه‌های اخلاقی و فنی، این پدیده، دارای ابعاد حقوقی مهمی نیز هست. در سال‌های اخیر و به دنبال افزایش موارد ارتکاب دوپینگ، گرایش به جرم‌انگاری آن، به وضوح در میان برخی سیاستگذاران کیفری، شکل گرفته است و بعضی از کشورها، صراحتاً اقدام به جرم‌انگاری دوپینگ و کیفرگذاری نسبت به آن کرده‌اند ولی با وجود این، برخی دیگر از کشورها، اقدامی در این زمینه، صورت نداده‌اند. نمونه بارز کشورهای نخست، انگلستان، آلمان و فرانسه و مصداق آشکار کشورهای دسته دوم، ایران است. مدعی نوشتار حاضر، این است که با استفاده از تجربه نظام‌های حقوق کیفری در کشورهای انگلستان، آلمان و فرانسه، می‌توان در راستای جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران گام برداشت و به این ترتیب، میان رویکرد نظام حقوق کیفری ایران با نگاه نظام‌های حقوقی مورد اشاره، همسویی بیشتر ایجاد کرد. فرضیه اصلی تحقیق حاضر، آن است که جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران، تأثیر شایانی در کاهش موارد ارتکاب این رفتار مخرب دارد. به منظور بررسی بیشتر این مقولات، در این تحقیق، ضمن مطالعه مفهوم دوپینگ و دلایل توجیهی جرم‌انگاری آن در حقوق کیفری انگلستان، آلمان و فرانسه، چالش‌های فراروی فرایند جرم‌انگاری آن در حقوق کیفری ایران بررسی شده‌اند. نوع پژوهش حاضر، بنیادی، نگاه آن، توصیفی-تحلیلی، روش انجام آن، مطالعه

^۱ واحد شهرضا، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، شهرضا، ایران

Email: sh.cheraghi66@gmail.com

^۲ دانشجوی دوره دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی و مدرس دانشگاه، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: a.pourjavaheri@gmail.com

^۳ فارغ‌التحصیل کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی و مدرس دانشگاه، ایران

Email: jamadiali@gmail.com

کتابخانه‌ای و ابزار گردآوری اطلاعات در آن نیز فیش برداری بوده است.

کلید واژه‌ها

دوپینگ، جرم انگاری، حقوق کیفری ایران، اخلاق ورزشی، نظم عمومی.

درآمد

فعالیت حرفه‌ای ورزشی، امروزه دارای ابعاد مهم حقوقی است. یکی از مهم‌ترین جنبه‌های حقوقی این فعالیت‌ها، دوپینگ است. دوپینگ، همواره به عنوان غیر حرفه‌ای‌ترین و نیز غیر اخلاقی‌ترین رفتار در عرصه فعالیت‌های ورزشی شناخته می‌شده است و بر این پایه، علاوه بر جنبه‌های فنی و اخلاقی، جنبه‌های حقوقی نیز دارد اما در عین حال، «تخلف انگاری» آن، چندان در پیشگیری از تکرار این پدیده رو به تزاید، موثر نبوده است و بر این اساس، در سال‌های اخیر، گرایش به «جرم انگاری» دوپینگ در میان سیاستگذاران جنایی برخی کشورها به نحو قابل توجهی افزایش یافته است. نمونه بارز این کشورها، انگلستان، آلمان و فرانسه هستند. در این سه کشور، دوپینگ، جرم‌انگاری و با مجازات‌های قابل توجه، روبرو شده است. دلائل توجیهی قابل توجهی در این کشورها به منظور توجیه جرم‌انگاری دوپینگ مطرح بوده که دقت در آن‌ها می‌تواند مبنای مناسبی برای جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران باشد. در پرتو این دلائل، جرم‌انگاری دوپینگ، اقدامی ضروری و کارآمد محسوب می‌شود و در عین حال، دارای آثار و کارکردهای بازدارنده و پیشگیرانه نیز به شمار می‌رود. از سوی دیگر، به نظر می‌رسد عدم جرم‌انگاری دوپینگ و تخلف‌انگاری صرف آن در حقوق کیفری ایران، یک ضعف بزرگ است و سیاستگذاران جنایی در ایران، باید اقدام به جرم‌انگاری دوپینگ کنند. بر این مبنای، این مقوله مطرح است که جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران، ضمن حراست و صیانت حقوقی - به شکل کیفری - از موازین اخلاقی و فنی حاکم بر فعالیت‌های ورزشی، نقص‌های حاصل از تخلف‌انگاری دوپینگ را برطرف ساخته و در نهایت، عامل مهمی در راستای پیشگیری از تکرار دوپینگ به شمار می‌رود. همچنین به نظر می‌آید ضرورت‌ها و توجیه‌های عقلایی کافی برای جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران وجود دارد. نظر به اهمیت این مقوله، در پژوهش حاضر، سعی شده است دلائل توجیهی جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری انگلستان، آلمان و فرانسه بررسی شده و در پرتو مطالعه رویکرد این سه کشور، لزوم جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران، مورد تعلیل و تحلیل قرار گیرد.

۱- مفهوم دوپینگ

یکی مسایل حوزه حقوق ورزش، ممنوعیت دوپینگ است که علت آن را می‌توان در معارض بودن آن با ارزش‌های ورزش، مضر بودن برای جامعه ورزش و اجتماع جستجو کرد (وکیل، ۱۳۹۴، ۳۱). از علل دیگر

آن می‌توان به محافظت از سلامت ورزشکاران و فراهم کردن محیطی برابر برای رقابتی سالم اشاره کرد لیکن علی‌رغم آن امروزه سوء استفاده از مواد غیرمجاز به یک اقدام شایع در میان ورزشکاران تبدیل شده است، بارها در اکثر رشته‌های مختلف ورزشی شنیده ایم ورزشکاری به دلیل مصرف مواد نیروزای ممنوعه، از شرکت در مسابقات رسمی محروم شد و گاهی مشاهده شده است که مصرف‌کنندگان مواد نیروزای ممنوعه دچار عوارضی همچون سکتة مغزی، سکتة قلبی و حتی مرگ ناگهانی شده‌اند. حال این سؤال مطرح است ورزشکاری که به عمد و با علم به ممنوع بودن مواد آن را مصرف نموده است با ورزشکاری که به طور اتفاقی و عدم آگاهی از ممنوع بودن مواد آن را مصرف می‌کند یکسان برخورد می‌شود؟ چه کسی یا کسانی مسئول مرگ و نقص عضو ورزشکار مصرف‌کننده مواد غیرمجاز می‌باشند؟ دوپینگ به معنای مصرف یک ماده ممنوعه یا روش ممنوعه توسط شخص سالم با هدف افزایش کارایی ورزشی می‌باشد (زنگنه و پیرعلی، ۱۳۹۴، ۱۳۳).

از دیدگاه کلی سه گروه از داروها توسط ورزشکاران مورد استفاده نابجا قرار می‌گیرند که عبارتند از:

۱- داروهای نیروزا که توسط ورزشکار به طور آگاهانه برای افزایش کارایی ورزشی مورد استفاده

قرار می‌گیرد مانند استروئیدهای آنابولیزان

۲- داروهای درمانی که توسط ورزشکار یا پزشک معالج وی به طور آگاهانه و یا ناآگاهانه در قالب

نسخه‌های درمانی مورد استفاده واقع می‌شوند، طبق مقررات برخی از این داروها نظیر داروهای ضد احتقان مقاد سمپاتیک و داروهای ضد اسپهال و یا کورتیکو استروئیدهای موضعی، در صورتی که قبل از مسابقه توسط پزشک تیم، مصرف آنها به اطلاع کمیته برگزارکننده رسیده باشد، مجاز شمرده می‌شوند.

۳- داروهای نشسته آور که برای ایجاد حالت خوشی کاذب و عدم احساس خستگی و تنش‌های

روحي توسط ورزشکار مصرف می‌شوند نظیر الکل و ماری جوانا (شهبلائی، ۱۳۹۵، ۸۴).

نکته مهم در مورد دوپینگ آن است که دوپینگ، تمامی جوانب یک جرم کیفری و مالی را داراست. انگیزه ایراد خسارت به دیگران و کسب مال نامشروع دوپینگ را حیطه‌ای فراتر از یک تخلف انضباطی صرف قرار می‌دهد. بررسی جوانب مختلف این جرم و تشخیص عامدانه بودن آن از جمله رویه‌هایی است که نیاز به تخصص قضایی و حقوقی داشته و در نتیجه در صلاحیت دادگاه‌های ملی و خارج از صلاحیت یک نهاد داوری است که داوران آن را اساسا کارشناسان حقوق داوری و ورزش تشکیل می‌دهند. تشخیص اراده کیفری نیازمند تخصص در رسیدگی است که این نیاز را ایجاد می‌کند به جرم دوپینگ ابتدا در دادگاه‌های ملی رسیدگی شده و در صورت تشخیص غیرعمد بودن تخلف پرونده به مراجع ورزشی جهت برخورد‌های انضباطی لازم ارجاع شود و نظر به همین امر است که رویکردهای متعددی

مبنی بر لزوم جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری شکل گرفته و مطرح شده‌اند (شهبازی و برلیان، ۱۳۹۷، ۴۹).

موضوع دیگری که حمایت از ایده جرم‌انگاری دوپینگ را تقویت می‌کند مشارکت پلیس بین‌الملل در مبارزه با دوپینگ است. اینترپل با تشکیل کارگروه مشترکی با آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ (وادا) اعلام داشته که از نظر این سازمان دوپینگ یک جرم سازمان یافته است و ورزشکاران تنها حلقه انتهایی یک شبکه مجرمانه بزرگتر هستند که سر دیگر آن می‌تواند با فساد تبانی در مسابقات ورزشی قمار غیرقانونی رشوه و پولشویی مرتبط باشد. پیامدهای دوپینگ فراتر از یک تخلف انضباطی صرف است. ورزش بین‌المللی امروزه به طور قطع صنعتی است که بالا رفتن از سکوی مدال در آن آغاز شکوفایی مالی ورزشکاران است. دوپینگ حيله‌ای است که ورزشکاران پاک را از این امتیازات محروم کرده و امتیازات را به سمت ورزشکار دوپینگی هدایت می‌کند (زنگنه و همکاران، ۱۳۹۴، ۱۱۴).

جدای از امتیازات مالی بالا رفتن از سکوی المپیک نام ورزشکار را در دل تاریخ ثبت می‌کند. زیان‌های معنوی کنار آمدن با از دست دادن چنین موقعیتی که می‌تواند با فتح قلب میلیون‌ها هموطن هر ورزشکاری باشد قابل توصیف نیست. المپین‌ها و ورزشکارانی که در سطوح بالای بین‌المللی رقابت می‌کنند با فشار زیادی برای پیروزی روبرو هستند. این فشار در بعضی اوقات ورزشکار و احتمالاً تیم‌ها یا پرسنل ورزشی اطراف ورزشکار و حتی دولت‌ها را به سمت وسوسه دوپینگ سوق می‌دهد. تاکید فوق العاده بر پیروزی به هر قیمتی در کنار تمایل بیش از حد ورزشکاران به قهرمان شدن به ویژه با توجه امتیازات مالی ورزش بین‌المللی در حال حاضر دوپینگ را به یک اپیدمی جهانی تبدیل کرده است. انگیزه‌ای که قطب نمای اخلاقی ورزشکاران را از کار انداخته و ارزش‌های بازی جوانمردانه را از بین می‌برد (شعبانی مقدم، ۱۳۹۳، ۱۱۳).

هر ساله تعدادی از ورزشکاران به دلیل دوپینگ با محرومیت مواجه شده و بدین ترتیب اعتماد مخاطب به صحنه ورزش از دست می‌رود. کسی به آنچه در برابر چشمانش اتفاق می‌افتد دیگر اعتمادی نخواهد داشت. نتیجه اینکه سال‌ها مبارزه با دوپینگ صرفاً به عنوان یک تخلف انضباطی و صرفاً میلیون‌ها دلار برای صرفاً محروم کردن متخلفان از صحنه‌های ورزشی و سرنگون کردن سکوی‌های قهرمانی آن‌ها و اعمال استانداردهای سنگین تست و نمونه برداری از ورزشکاران و اجبار آن‌ها به اعلام محل تمرین و زندگی مانعی برای استفاده ورزشکاران از مواد نیروزا نبوده است این ناکامی در سال‌های اخیر باعث افزایش درخواست برای جرم‌انگاری دوپینگ در سیستم‌های قضایی ملی گردیده است. اگرچه به نظر می‌رسد که تفکر جرم‌انگاری دوپینگ ریشه در جریان فکری اروپایی داشته باشد، اما هم در اروپا و هم در آمریکای شمالی سیاستگذاران در مسیر اعمال مجازات‌های کیفری برای مبارزه با دوپینگ گام برداشته‌اند (شعبانی مقدم و فراهانی، ۱۳۹۴، ۵۴).

جرم‌انگاری دوپینگ که در سال ۱۹۶۵ با پیشگامی فرانسه آغاز شده بود به نظر در حال احیای دوباره است. ردپای جرمی به نام دوپینگ همچنین در قوانین کیفری کشورهای اتریش ایتالیا اسپانیا بلغارستان لهستان دیده می‌شود که فشار زیادی برای اجرای آن‌ها در جریان است. در سال ۲۰۱۶ نخست وزیر بریتانیا هم از پارلمان این کشور خواست که جرم‌انگاری دوپینگ را مد نظر قرار بدهند. اما شاید بزرگترین تحول در این زمینه قانون مصوب سال ۲۰۱۵ در آلمان است. آلمان که تجربه دادگاه مقامات ورزشی و مربیان و پزشکان دخیل در دوپینگ دولتی در آلمان شرقی را داشت به طرز گسترده‌ای دامنه واکنش‌های کیفری به دوپینگ را گسترش داد (فراهانی، ۱۳۹۴، ۶۳).

۲- کارکردهای جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق ورزشی

به نظر می‌رسد بتوان گفت بر مبنای اصول و ضوابط حقوق کیفری در باب جرم‌انگاری، زمانی که قانونگذار، یک تخلف حرفه‌ای را جرم اعلام و با مجازات روبرو می‌کند، در صدد اعمال حمایت بهتر و قوی تر از ارزش نقض شده برآمده است. در مورد پدیده دوپینگ نیز همین وضعیت صادق است با این توضیح که وقتی قانونگذار، دوپینگ را یک جرم و نه یک تخلف اعلام می‌کند، باید در صدد تعیین ضمانت اجرای کیفری به صورت مجازات در مورد آن‌ها نیز برآید. وضع ضمانت اجرای کیفری مبتنی بر مجازات و کیفر نسبت به دوپینگ، دلالت بر این دارد که موضوع مورد صیانت مد نظر قانونگذار، به اندازه کافی از ارزش و اهمیت و حساسیت برخوردار است که جرم‌انگاری آن به مصلحت دانسته شده و ضروری قلمداد شده است (زنگنه و پیرعلی، ۱۳۰۴، ۹۳). به نظر می‌رسد بتوان کارکردهای جرم‌انگاری دوپینگ را بتوان دستکم در دو مورد، اشاره و تحلیل کرد: اول، کارکرد ارزشی (ارزش گرایانه / ارزش گذارانه / ارزش مدارانه) و دوم، کارکرد بازدارندگی (بازدارنده / پیشگیرانه).

۲-۱ کارکرد ارزش گرایانه

در این باره می‌توان به سخن برخی حقوقدانان استناد کرد که گفته اند در جرم‌انگاری، قانونگذار خواهد کوشید ارزش‌های مهم را با وضع ضمانت اجرای کیفری، مورد صیانت و حمایت قرار دهد. اساساً یکی از مبنای حمایت کیفری از ارزش‌ها و هنجارها نیز همین جایگاه و پایگاه والای آن ارزش‌ها و هنجارها در جامعه انسانی است و گرنه اگر ارزش و هنجاری به آن اندازه از اهمیت نباشد که جرم‌انگاری و وضع ضمانت اجرای کیفری در مورد آن، توجیه پذیر نباشد، این جرم‌انگاری، نه تنها از اساس، اشتباه است، بلکه عملاً نیز هیچ کارکرد خاص و قابل توجهی نخواهد داشت.

در مورد پدیده دوپینگ نیز به نظر می‌رسد می‌توان کارکرد جرم‌انگاری آن را بتوان در ارتباط با ارزش بخشیدن قانونگذار نسبت به هنجارهای نقض شده یا در معرض نقض در ورزش حرفه‌ای، مورد بحث و بررسی قرار داد. در این مورد می‌توان گفت هنجارها و ارزش‌های حرفه‌ای حاکم بر هر فعالیت ورزشی به

ویژه اگر آن فعالیت ورزشی به صورت قهرمانی و در قالب تیم‌های باشگاهی و ملی دنبال می‌شود، به آن اندازه از اهمیت و حساسیت قلمداد می‌شوند که نقض آن‌ها تعیین و اعمال ضمانت اجرای کیفری را توجیه پذیر سازد و بنابراین، جرم انگاری پدیده دوپینگ، در واقع، دربردارنده یک کارکرد ارزش گرایانه در مورد قواعد و ضوابط حقوقی حاکم بر فعالیت‌های ورزشی نیز هست (زنگنه و همکاران، ۱۳۹۴، ۱۰۹).

۲-۲ کارکرد بازدارنده و پیشگیرانه

علاوه بر آن، نباید از جنبه‌های بازدارنده و پیشگیرانه دوپینگ هم نسبت به خود مرتکب و هم نسبت به دیگر ورزشکاران غافل شد. توضیح آنکه یکی از کارکردهای جرم انگاری، تحقق جنبه‌های بازدارندگی و پیشگیری از وقوع و ارتکاب دوباره و مجدد جرم (تکرار جرم) است. ورزشکاری که خود را مواجه با هیچ ضمانت اجرای خاصی به واسطه ارتکاب دوپینگ نمی‌بیند، قطعاً و یقیناً دوباره مرتکب این رفتار خواهد شد زیرا اساساً هیچ ضمانت اجرای دارای جنبه بازدارندگی و پیشگیری نسبت به وی اعمال نشده و نمی‌شود و بنابراین، باب سوء استفاده از قوانین و مقررات موجود برای وی به صورت آشکار، باز است. برعکس، ورزشکاری که خود را به واسطه ارتکاب دوپینگ، مواجه با ضمانت اجرای قابل توجه کیفری می‌بیند، به احتمال بالا، از تکرار دوباره رفتار ممنوع اجتناب خواهد کرد و بنابراین، به نظر می‌رسد جرم انگاری دوپینگ، دارای ارزش و جنبه پیشگیرانه و بازدارنده نیز هست (شهبازی و برلیان، ۱۳۹۷، ۱۱۹).

با عنایت به کارکردهای مورد اشاره در بالا، برخی نظام‌های حقوقی، صراحتاً اقدام به جرم انگاری دوپینگ کرده اند که نمونه بارز آن‌ها انگلستان، آلمان و فرانسه هستند. با این حال، نظام حقوقی ایران، اقدامی در این راستا صورت نداده است که در نوع خود، کاملاً قابل انتقاد است. به منظور تحلیل بیشتر رویکرد این نظام‌ها، در ادامه، مطالعه‌ای تطبیقی میان آن‌ها انجام خواهد شد.

۳- مطالعه تطبیقی رویکرد نظام حقوقی انگلستان، آلمان، فرانسه و ایران در مورد جرم انگاری دوپینگ

ابتدا رویکرد برخی نظام‌های حقوقی اروپایی و سپس، رویکرد نظام حقوقی ایران در باب جرم انگاری دوپینگ، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۳-۱ جرم انگاری دوپینگ در نظام حقوقی انگلستان، آلمان و فرانسه

ذیل این عنوان، رویکرد سه کشور مهم اروپایی یعنی فرانسه، انگلستان و آلمان را در مورد دوپینگ و جرم انگاری آن مورد بررسی قرار می‌دهیم. انتخاب این سه نظام حقوقی به سبب رویکرد جرم انگار و

کیفرگرا نسبت به پدیده دوپینگ در این سه کشور بوده است که خود، سبب ایجاد تحولات مهمی در حقوق کیفری ورزشی در این سه کشور نیز شده است.

۳-۱-۱ نظام حقوقی فرانسه

سابق بر این، اشاره کردیم که جرم‌انگاری دوپینگ، برای نخستین بار، در سال ۱۹۶۵ و در کشور فرانسه رخ داد. این کشور که در آن دهه با موارد متعدد ارتکاب دوپینگ در میان ورزشکاران خود در رشته‌های ورزشی مختلف از جمله ورزش‌های استقامتی نظیر دو و میدانی روبرو شده بود، در نهایت، تصمیم گرفت دوپینگ را جرم‌انگاری کند و به تخلف‌انگاری محض آن پایان دهد. البته مجازاتی که برای نخستین بار و به دنبال جرم‌انگاری دوپینگ در این کشور و در قانونی موسوم به «قانون پیشگیری از وقوع دوپینگ در ورزش‌های حرفه‌ای ملی» تعیین شد، چندان مجازات قابل توجهی نبود و صرفاً مبلغ ناچیزی به عنوان جریمه یا جزای نقدی برای مرتکب دوپینگ در آن قانون تعیین شده بود لیکن به هر حال، سرآغاز جرم‌انگاری دوپینگ در میان کشورها و نظام‌های حقوقی اروپایی، با فرانسه بود (WADA, 2016: 13).

البته قوانین مربوط به جرم‌انگاری دوپینگ در فرانسه، در سال ۲۰۰۹ و به دلیل افزایش دوباره موارد ارتکاب دوپینگ از سوی ورزشکاران حرفه‌ای این کشور در قالب برخی تیم‌های ملی از جمله دو و میدانی و وزنه برداری، مجدداً مورد بازنگری قرار گرفت و این بار در قانون «تشدید کیفر مرتکبان دوپینگ در تیم‌های ملی ورزشی»، قانونگذار فرانسه، علاوه بر جریمه یا جزای نقدی، حبس و کیفرهای تکمیلی از جمله محرومیت موقت یا دائم از تمام فعالیت‌های ورزشی را نیز برای مرتکب دوپینگ در نظر گرفت (FIFA Legal Committee, 2017: 18-24). باید گفت از سال ۲۰۰۹ تا به حال، تحول تقنینی مهمی در ارتباط با قوانین و مقررات مربوط به دوپینگ در نظام حقوقی فرانسه رخ نداده و همچنان قانون اصلاحی - تشدید مصوب ۲۰۰۹، مبنای کار دادگاه‌ها و مراجع قضایی در ارتباط با جرم دوپینگ در نظام حقوقی فرانسه است. گفتنی است که اقدام پارلمان و دولت کشور فرانسه در جرم‌انگاری دوپینگ و تشدید مجازات آن در قانون سال ۲۰۰۹، مقدمه‌ای برای اقدام برخی از دیگر دولت‌های اروپایی مبنی بر جرم‌انگاری دوپینگ نیز بوده است. در این میان، می‌توان به کشورهای ایتالیا، مجارستان و اتریش اشاره کرد (Australia's national anti-doping organization, 2015: 144).

۳-۱-۲ نظام حقوقی آلمان

می‌توان گفت نظام حقوقی آلمان، به نوعی، مهم‌ترین تحولات تقنینی را در باب جرم‌انگاری دوپینگ رقم زده است. در قانون «جرم‌انگاری دوپینگ» که در سال ۲۰۱۵ میلادی در آلمان به تصویب رسیده است، این رفتار غیر حرفه‌ای، بسته به اینکه در بار اول، دوم و مرتبه دوم به بعد ارتکاب یافته باشد، مشمول مجازات‌ها و تشدید مجازات‌های خاصی قرار گرفته است. از سوی دیگر، نوع، دوزاژ (میزان) و سطح فنی

و حرفه‌ای رقابت‌های ورزشی که ورزشکار مرتکب دوپینگ در آن‌ها شرکت داشته و دیگر رقا را از امتیازآوری و کسب عناوین و مدال‌های حرفه‌ای محروم کرده است، مبنای دیگر برای تشدید مجازات جرم دوپینگ در نظام حقوقی آلمان هستند (WADA, 2017: 144).

گفتنی است که در جدیدترین تحول تقنینی در آلمان که اطلاعات مربوط به آن در اختیار نگارنده حاضر بوده است، قانونگذار این کشور، مجموعه‌ای از محرومیت‌ها و ممنوعیت‌ها را در قالب کیفرهای تکمیلی و اضافی برای مرتکب جرم دوپینگ در نظر گرفته است. عمده این ممنوعیت‌ها و محرومیت‌ها ممنوعیت و محرومیت موقت و یا دائم از حضور در تیم‌های ورزشی باشگاهی، ملی و نیز از حضور در رقابت‌های ورزشی ملی و بین‌المللی است. باید به این موضوع نیز اشاره کرد که اساساً جرم‌انگاری پدیده دوپینگ در نظام حقوقی آلمان، به نحوی، ریشه و صبغه تاریخی نیز دارد با این توضیح که آلمان که تجربه دادگاه مقامات ورزشی و مربیان و پزشکان دخیل در دوپینگ دولتی در آلمان شرقی را داشت، به طرز گسترده‌ای، دامنه واکنش‌های کیفری نسبت به دوپینگ را در قوانین و مقررات کیفری و ورزشی خود گسترش داد (فراهانی، ۱۳۹۴، ۶۲).

۳-۱-۳ نظام حقوقی انگلستان

متعاقب تحولات مهمی که در راستای جرم‌انگاری دوپینگ در دو کشور فرانسه و آلمان و به تبع این دو در برخی دیگر از کشورها و نظام‌های حقوقی اروپایی در این باره رخ داد، نظام حقوقی انگلستان نیز به جرم‌انگاری دوپینگ گرایش جدی پیدا کرد و سرانجام، در سال ۲۰۱۶ نخست وزیر بریتانیا از پارلمان این کشور خواست که جرم‌انگاری دوپینگ را مد نظر قرار بدهد. پس از بحث و مجادله فراوان در این باره، در نهایت، در روزهای پایانی سال ۲۰۱۶ میلادی، قانون موسوم به «قانون راجع به جرم‌انگاری دوپینگ ورزشی در بریتانیای کبیر» به تصویب رسید. از آن تاریخ تا کنون، این قانون، مبنای برخورد کیفری با ورزشکاران مرتکب دوپینگ در کشور انگلستان است. جالب است که مجازات‌های مقرر برای دوپینگ در این کشور، طیف متنوعی دارند و نحوه تعیین و اجرای آن‌ها نسبت به ورزشکار مرتکب، بستگی به ماده نیروزای مصرف شده، دفعات استفاده، سطح رقابت‌های ورزشی که ورزشکار پس از دوپینگ در آن‌ها شرکت داشته و ... دارد (Becker, 2014: 102). به هر تقدیر، باید به این نکته نیز اشاره نمود که با وجود اشاره به رویکرد سه نظام حقوقی از میان نظام‌های حقوقی اروپایی نسبت به جرم‌انگاری دوپینگ در این قسمت، نباید از تأثیر این رویکرد بر دیگر کشورهای اروپایی مبنی بر جرم‌انگاری دوپینگ در قوانین و مقررات کیفری این کشورها نیز غافل شد. در حال حاضر، جز چند کشور از جمله اسلونی، بلاروس، بلغارستان و ... بسیاری دیگر از کشورها در این قاره، اقدام به جرم‌انگاری دوپینگ کرده و به نسبت، مجازات‌های قابل توجهی نیز برای این رفتار ممنوع وضع و تعیین کرده‌اند (Potulsk, 2017: 29).

(Department for Culture, 2010: 16).

۲-۳ دلایل توجیهی جرم‌انگاری دوپینگ در نظام حقوقی انگلستان، آلمان و فرانسه

عدول از رویکرد صرفاً تخلف‌گرایانه در مورد دوپینگ و گرایش به جرم‌انگاری دوپینگ در نظام‌های حقوقی مورد اشاره، امروزه و به سبب افزایش قابل توجه موارد ارتکاب آن و نیز به سبب صدمات و لطماتی که به حیثیت تیم‌های ورزشی ملی و حرفه‌ای و نیز به دیگر رقبای فرد مرتکب در رقابت‌های ورزشی رسمی ملی و بین‌المللی وارد می‌سازد، تقویت شده است به این صورت که این نظام‌ها، اساساً تخلف‌انگاری محض دوپینگ را به منظور مقابله و برخورد حقوقی با این پدیده و مرتکب آن، کافی ندانسته و در عوض، جرم‌انگاری و به دنبال آن، وضع و اجرای مجازات‌های قانونی نسبت به این پدیده را راهکاری به مراتب موثرتر نسبت به تخلف‌انگاری آن دانسته‌اند (آقایی نیا، ۱۳۹۴، ۱۷۴). در ادامه، دلایل توجیهی جرم‌انگاری دوپینگ در نظام حقوقی انگلستان، آلمان و فرانسه بررسی می‌شوند؛

۱-۲-۳ عدم کفایت تعیین و اجرای ضمانت اجرای انضباطی نسبت به مرتکب دوپینگ

ضمانت اجرای انضباطی، به هیچ وجه، پاسخگوی آنچه در مقابله با مرتکب دوپینگ به آن نیاز داریم، نیست. در واقع، به عبارت دیگر، ضمانت اجرای انضباطی، اساساً مربوط به زمانی هستند که رفتار ارتكابی کم اهمیت است و یا آثار و لطمات و خسارات به نسبت کم و ناچیز از خود بر جای می‌گذارد. به هر اندازه، میزان و شدت اثرگذاری و نیز آثار و لطمات و خسارات ناشی از رفتار ارتكابی، بیشتر باشد و این لطمات را نسبت به خود مرتکب و یا نسبت به دیگران از خود بر جای گذارد، واکنش و ضمانت اجرا نسبت به رفتار ارتكابی نیز باید شدت بیشتری به خود بگیرد. بنابراین، یک دلیل مهم برای ایجاد گرایش به جرم‌انگاری دوپینگ به جای تخلف‌انگاری محض آن، این است که وضع و اجرای ضمانت اجرای انضباطی نسبت به این پدیده، نمی‌تواند تکافوی نیازها و ضرورت‌های فعلی در عرصه ورزش حرفه‌ای و قواعد حقوقی ناظر بر آن باشد (رضوی، ۱۳۹۵، ۵۸).

۲-۲-۳ فقدان جنبه‌های پیشگیرانه و بازدارنده در تخلف‌انگاری محض دوپینگ

در حال حاضر، از طریق تخلف‌انگاری محض دوپینگ، گاه هیچ پیشگیری خاصی از موارد بعدی ارتکاب دوپینگ نه نسبت به مرتکب و نه نسبت به دیگر ورزشکاران نمی‌توان عملیاتی کرد. از سوی دیگر، تخلف‌انگاری محض دوپینگ، الزاماً هیچ جنبه بازدارنده‌ای نه نسبت به خود مرتکب و نه نسبت به دیگر ورزشکاران ندارد. در واقع، وقتی ورزشکار مرتکب دوپینگ، مشاهده می‌کند که ضمانت اجرای رفتاری که مرتکب شده، در بسیاری از موارد، محرومیت موقت از حضور در رقابت‌های ورزشی و یا پرداخت مبلغ ناچیزی به فدراسیون‌های ورزشی است که اساساً در مورد ورزشکاران پردرآمد، گاه هیچ رقم خاصی به حساب نمی‌آید، نوعی دلگرمی به سوء استفاده از قوانین و مقررات موجود در او شکل می‌گیرد و وی و حتی دیگران، به پشتوانه فقدان جنبه‌های پیشگیرانه و بازدارنده در تخلف‌انگاری محض دوپینگ، با شدت

و اراده بیشتری به ارتکاب دوپینگ مبادرت می‌کنند (شکری، ۱۳۹۵، ۳۷).

۳-۲-۳ عدم رعایت حقوق رقبای فرد مرتکب دوپینگ در رقابت‌های ورزشی رسمی به سبب تخلف‌انگاری دوپینگ

اقدام ورزشکاران به ارتکاب دوپینگ، علاوه بر نقض ارزش‌های اخلاقی و حرفه‌ای حاکم بر هر فعالیت ورزشی، حقوق رقبای ورزشکار مرتکب دوپینگ را نیز به صراحت و آشکارا نقض می‌کند زیرا دوپینگ، به سادگی، شرایط را برای برگزاری یک رقابت ورزشی کاملاً نابرابر و ناعادلانه میان ورزشکار مرتکب دوپینگ و دیگر ورزشکارانی که به چنین امری مبادرت نکرده‌اند، فراهم می‌آورد و موجب می‌شود ورزشکاران دیگری که به این امر مبادرت نکرده‌اند، به راحتی حقوق خود را که به پشتوانه یک رقابت ورزشی سالم و عاری از حيله و فریب می‌توانستند از آن‌ها بهره‌مند شوند، در معرض خطر و تضییع ببینند. حتی می‌توان در پرتو قواعد حقوق کیفری، دیگر ورزشکارانی که در رقابت‌های رسمی ورزشی، اقدام به دوپینگ نکرده‌اند و به سبب ارتکاب دوپینگ توسط ورزشکاران مرتکب، از حقوق و مزایا و امتیازات شرکت در مسابقات ورزشی محروم شوند و مثلاً عناوین قهرمانی را از دست بدهند و ... را نوعی «بزه‌دهنده غیر مستقیم» دوپینگ محسوب کرد و بر اساس اصل «حمایت از منافع بزه‌دهنده» که در حقوق جزای امروزی، یکی از مبانی جرم‌انگاری رفتارهای ممنوع است، به جرم‌انگاری دوپینگ مبادرت کرد (شکری، ۱۳۹۵، ۱۰۳).

۳-۲-۴ آثار و لطمات گاه جبران‌ناپذیر دوپینگ نسبت به جسم و روان ورزشکار

دوپینگ، گاه حتی به مرگ ورزشکار مرتکب و یا در سطوح پایین‌تر به فلج‌های مغزی و یا ابتلای مرتکب به صدمات جسمانی مزمن منتهی می‌گردد. این صدمات قابل توجه، به اندازه‌ای از اهمیت و حساسیت هستند که جرم‌انگاری دوپینگ را توجیه کنند. احترامی که دانش حقوق برای تمامیت جسمانی افراد و صیانت از سلامت پایدار آن‌ها در طول زندگی قائل است، به میزان کافی، دلیل بر لزوم جرم‌انگاری دوپینگ هست. به عقیده ایشان، به نظر می‌رسد اصل ضرر یا به عبارت بهتر، اصل پرهیز و اجتناب از ضرر که در حقوق کیفری امروز، یکی از مبانی جرم‌انگاری است، با ملاحظه وضعیت فرد مرتکب و با عنایت به رفتار ارتكابی پرخطر وی نسبت به خودش، می‌تواند مبنای جرم‌انگاری دوپینگ باشد (کاشف، ۱۳۸۹، ۴۹) (محموظی، ۱۴۰۱، ۳۲).

۳-۲-۵ کاهش مقبولیت و مشروعیت قواعد حقوق ورزشی در میان افکار عمومی با تخلف‌انگاری محض دوپینگ به جای جرم‌انگاری آن

تخلف‌انگاری محض دوپینگ و عدم جرم‌انگاری آن، به سبب عدم کارکرد ضمانت‌اجراهای مربوط به تخلف‌انگاری دوپینگ، رفته رفته، مقبولیت و مشروعیت قواعد و ضوابط حقوق ورزشی در میان افکار

عمومی را کاهش داده و همین امر، سبب ایجاد این تصور در میان افکار عمومی می‌شود که حقوق ورزشی، شاخه و گرایش خنثی و بی اثر معرفی گردد. این دسته از حقوقدانان معتقدند افزایش قدرت و قابلیت و کارآمدی ضمانت اجرای ناظر بر پدیده دوپینگ به ویژه از راه جرم‌انگاری آن، موجب تقویت کارآمدی ضوابط و قواعد حقوق ورزشی و افزایش قابلیت‌های قواعد و ضوابط این رشته از حقوق در عرصه اعمال ضمانت اجراها و واکنش‌های حقوقی نسبت به موارد ارتکاب پدیده‌های غیر حرفه‌ای در عرصه ورزش می‌گردد. بنابراین، همانطور که حقوق کیفری به سبب اهمیت و حساسیت و کارایی که اعمال ضمانت اجرای کیفری در میان افکار عمومی دارد، حقوق ورزشی نیز با جرم‌انگاری دوپینگ و عدول از تخلف‌انگاری محض این پدیده، می‌تواند توجهات عمومی را به خود جلب کرده و به عنوان مجموعه‌ای از قواعد و ضوابط اثرگذار حقوقی شناخته شود (پوریانی و نهاوندی، ۱۳۹۹، ۵۹).

۲-۳-۶ سوء استفاده‌های مکرر ورزشکاران از فقدان سازوکارهای موثر پاسخگویی نسبت به دوپینگ و ازدیاد موارد ارتکاب آن

ورزشکارانی که به ویژه به کرات مرتکب دوپینگ می‌شوند، در نهایت، قواعد حقوقی ناظر بر دوپینگ را ناکافی و ناکارآمد و فاقد جنبه‌های اثرگذاری می‌پندارند و همین امر، موجب تجری بیشتر آن‌ها به منظور ارتکاب دوپینگ می‌گردد. به عقیده ایشان، ورزشکارانی که می‌بینند رفتارشان همچنان یک تخلف حرفه‌ای است و هنوز به وصف مجرمانه متصف نشده، همچنان به نقض قواعد ورزش حرفه‌ای مبادرت نموده و مرتکب دوپینگ می‌شوند و عملاً نیز ترس و ابایی از اعمال ضمانت اجرای سخت و خشن و موثر نسبت به خود ندارند زیرا اساساً چنین سازوکارهایی برای دوپینگ تعریف نشده است. همین امر، موجب سوء استفاده‌های مکرر آن‌ها از فقدان یا نقصان سازوکارهای پاسخگویی حقوقی به پدیده دوپینگ خواهد شد و در نهایت، موجب می‌گردد قواعد و ضوابط حقوقی در عرصه ورزش حرفه‌ای، عملاً بی‌خاصیت و ناکارآمد جلوه کنند (زنگنه و همکاران، ۱۳۹۴، ۱۰۳).

با وجود جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری انگلستان، آلمان و فرانسه بر اساس دلائل توجیهی پیش گفته، در نظام حقوقی ایران، با اینکه از حیث نظری، رویکردهای مبتنی بر لزوم جرم‌انگاری دوپینگ مطرح بوده است اما در عمل، تحول تقنینی در این راستا رخ نداده است. در ادامه، این مقوله، مطالعه شده است.

۳-۳ رویکرد نظام حقوقی ایران نسبت به جرم‌انگاری دوپینگ

تا زمان نگارش این نوشتار (۱۵ آبان ۱۴۰۲)، هیچ تحول تقنینی خاصی در راستای جرم‌انگاری پدیده دوپینگ در نظام کیفری ایران رخ نداده است. با اینکه مقوله از حیث نظری و آکادمیک، همواره مورد تأکید و تصریح حقوقدانان و کارشناسان امر بوده، لیکن مقامات اجرایی، همواره به این قبیل تأکیدات و

تصریحات بی اعتنا بوده اند و به همین سبب، نشانی از جرم انگاری و کیفرگذاری نسبت به پدیده دوپینگ در نظام حقوقی ایران، مشاهده نمی شود. جرم انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران را می توان از زوایای مختلف مورد بررسی قرار داد که در این مبحث، مورد اشاره و بحث قرار خواهند گرفت.

۳-۳-۱ مخالفتها و موافقتها با جرم انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران ۳-۳-۱-۱ مخالفتها

مخالفتان جرم انگاری دوپینگ در نظام حقوقی ایران، برای توجیه و تبیین رویکرد خود، به چند دلیل متوسل شده اند به شرح زیر:

اول؛ جرم انگاری، فرایندی است که به موجب آن، مهم ترین رفتارهای ضد اخلاق و یا ضد عفت عمومی که ارتکاب آن ها در بردارنده نقض مهم ترین ارزش های حاکم بر جامعه انسانی هستند، جرم شناخته شده و با مجازات روبرو می شوند. بنابراین، رفتار ارتكابی در اینجا از مقدار معتنا بهی اهمیت و حساسیت باید برخوردار باشد تا جرم انگاری آن، ضروری تشخیص داده شود. این در حالی است که دوپینگ، با اینکه رفتاری ضد اخلاق حرفه ای ورزش محسوب می شود، لیکن به آن اندازه از اهمیت نیست که جرم شناخته شدن آن، توجیه پذیر و معقول باشد (جکسون، ۱۳۹۱، ۵۱).

دوم؛ در حقوق کیفری امروز و به سبب جرم انگاری های بی رویه، ما با معضل تورم قوانین کیفری روبرو هستیم و این حتی موجب شده است که حقوقدانان حرفه ای از جمله قضات و وکلای دادگستری نیز گاه در تعیین و تشخیص مصادیق رفتارهای مجرمانه، با معضل و مشکل روبرو گردند. بنابراین اضافه کردن به سیاهه جرائم با جرم انگاری دوپینگ، صرفاً موجب اضافه تر شدن بار قوانین کیفری در جوامع انسانی امروز خواهد شد (شکری، ۱۳۹۵، ۳۳) (پورباقرانی، ۱۳۹۲، ۵۱).

سوم؛ دوپینگ، یک رفتار خلاف ارزش ها و هنجارهای حرفه ای در دنیای ورزش است و چه بسا ضدیت خاصی با موازین اخلاق عمومی حاکم بر جامعه نداشته باشد. در واقع، در دوپینگ، ارزش ها و هنجارهای مربوط به ورزش ها به طور کلی و یا هر ورزشی به صورت خاص نقض می گردد و چه بسا اخلاق عمومی حاکم بر جامعه، چندان وقعی به موارد دوپینگ نداشته باشد. در واقع، افکار و اذهان عمومی در جامعه، چندان حساسیتی نسبت به اخبار مربوط به دوپینگ ورزشکاران ندارد و این امر صرفاً برای ورزشکاران و مربیان حرفه ای در هر ورزشی مهم است و بنابراین، نیازی نیست که افکار و اذهان عمومی را درگیر اخبار مربوط به این مقوله کرد لذا موضوع، از آنچنان اهمیت خاصی نیز برای عموم جامعه برخوردار نیست (شکری، ۱۳۹۵، ۲۳).

با وجود مخالفتها، رویکردهای موافق جرم انگاری دوپینگ نیز در حقوق کیفری ایران مطرح است. این رویکردها در قسمت بعد، مورد بررسی هستند؛

۳-۳-۱-۲ موافقت‌ها

موافقان، در توجیه و تبیین نظر خود، به چند دلیل عمده متوسل شده‌اند به شرح زیر:

اول؛ اینکه دوپینگ، یک رفتار خلاف موازین و معاییر حرفه‌ای در رشته‌های ورزشی است، الزاماً دلیل بر بی‌اهمیت بودن آن نیست زیرا مثلاً در مورد حرفه پزشکی نیز با اینکه نقض هنجارهای پزشکی، در درجه اول، خلاف موازین حاکم بر حرفه تخصصی پزشکی است، ولی آثار و تبعات رفتارهای غیر حرفه‌ای از سوی پزشکان، چه بسا برای مدت‌های مدید، دامنگیر جامعه شود و افراد زیادی را درگیر خود سازد. فرض کنیم پزشکان، همگی مرتکب قصورها یا تقصیرهای پزشکی در عملیات‌های جراحی و پزشکی شوند و ما نیز معتقد به این باشیم که صرفاً ارزش‌های حرفه پزشکی نقض شده و موضوع، از آن درجه از اهمیت نیز برخوردار نیست. در اینجا بی‌اعتنایی به این امر، چه بسا، موجب تشویق و تحریک ضمنی پزشکان به ارتکاب موارد بیشتری از قصورها یا تقصیرهای پزشکی نیز بشود. حال آنکه جرم‌انگاری موارد نقض ارزش‌ها و هنجارهای پزشکی و مواجه کردن قصورها و یا تقصیرهای پزشکی با مجازات، می‌تواند حمایت بهتر و شایسته‌تری از ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی به عمل آورد (شیخوند، ۱۳۹۳، ۵۴).

دوم؛ افزایش موارد ارتکاب دوپینگ در میان ورزشکاران، رفته رفته موجب کم رنگ‌تر شدن میزان تقید و پایبندی به اخلاق و موازین اخلاقی و رفتار حرفه‌ای خواهد شد. در واقع، ورزشکاری که در ارتباط با رشته تخصصی خود، به صورت حرفه‌ای به ورزشی مشغول است و به صورت قهرمانی و مثلاً در سطح تیم‌های ملی به ورزش حرفه‌ای مبادرت می‌کند، طرفدارانی برای خود دارد و چه بسا دارای میزان مشخص و قابل‌اعتنایی از جایگاه اجتماعی در میان آن‌ها نیز باشد. ارتکاب دوپینگ، موجب می‌شود که لایه‌ها و طبقات اجتماعی طرفدار ورزشکار متخلف نیز رفته رفته، ضد اخلاق‌گرایی را سرلوحه برنامه زندگی خود قرار دهند. در اینجا، دوپینگ ورزشکاران، موجب خواهد شد که تقیدپذیری اخلاقی که یکی از اصول و موازین زندگی اجتماعی است، به تدریج رنگ‌بازد (فراهانی، ۱۳۹۴، ۳۳).

حقیقت این است که جدال میان طرفداران و مخالفان جرم‌انگاری دوپینگ، همچنان ادامه دارد و به نتیجه واحد و مورد اجماعی نیز نرسیده است و بعید هم هست که چنین نتیجه‌ای حاصل شود. بر همین اساس، کمتر نظام کیفری در دنیای امروز وجود دارد که به جرم‌انگاری دوپینگ همانند دیگر جرائم از جمله قتل و سرقت و کلاهبرداری و جعل مبادرت کرده باشد. این امر، فی‌المثل در برخی ایالت‌های آمریکا رخ داده (نظیر ایات دنور) (کاشف، ۱۳۹۰، ۳۱) لیکن در برخی دیگر از ایالت‌های این کشور، صورت نگرفته است (مثل ایالت ویرجینیا) (کریمی، ۱۳۹۶، ۱۱۳) و همین اختلاف، به وضوح و آشکارا دلالت بر این امر دارد که رویکردی‌های موافق و مخالف جرم‌انگاری دوپینگ، تا چه میزان در تغایر با یکدیگر هستند. با این حال، ظاهراً تعداد نظام‌های حقوقی که به جرم‌انگاری دوپینگ مبادرت کرده‌اند، بسیار کمتر از تعداد نظام‌هایی است که اعتقادی به لزوم این امر دارند (پوربافرانی و مزبانی، ۱۳۹۴، ۴۱).

در جمع‌بندی می‌توان گفت گرایش به جرم انگاری دوپینگ و وضع مجازات برای این رفتار ممنوع، از حیث نظری و تئوریک، یکی از مسائل مورد تأکید بسیاری از حقوقدانان بوده است. حقوقدانان موافق جرم انگاری دوپینگ، ضمانت‌های اجرایی انتظامی و انضباطی در مورد این پدیده را به هیچ وجه کافی ندانسته و از سوی دیگر، ایران را جزو کشورهایی می‌دانند که آمار ارتکاب دوپینگ از سوی ورزشکاران حرفه‌ای در قالب تیم‌های باشگاهی و بعضاً تیم‌های ملی، آمار قابل توجهی است و بنابراین، کاملاً ضروری است که قانونگذار، با جرم انگاری دوپینگ، از تخلف انگاری محض آن اجتناب و پرهیز کرده و به سوی کیفرگرایی نسبت به این پدیده متمایل گردد (شهلائی، ۱۳۹۵، ۴۴) (شیخوند، ۱۳۹۳، ۸۱). البته نسبت به جرم انگاری دوپینگ، در میان حقوقدانان و کارشناسان ایرانی، مخالفت‌هایی نیز مشاهده می‌شود. مخالفان، این اقدام را غیر ضروری و موجب افزایش بی رویه نرخ جرائم می‌پندارند و معتقدند به جای جرم انگاری خاص و افتراقی در این مورد، باید همان ضمانت‌های اجرایی انتظامی و انضباطی موجود در مورد دوپینگ را به نحو قابل توجهی افزایش داد و به ویژه ممنوعیت‌ها و محرومیت‌ها را به صورت سختگیرانه تری به اجرا درآورد.

ملاحظه می‌گردد که جرم انگاری یا عدم جرم انگاری دوپینگ در نظام حقوق کیفری ایران، هنوز موضوع و مقوله‌ای مورد اختلاف است و رویه واحدی در مورد آن در میان حقوقدانان و کارشناسان شکل نگرفته است ولی با این حال، تعداد حقوقدانان و کارشناسانی که با این جرم انگاری موافقت دارند نیز کم نیست. بر این اساس، دلائلی که در قسمت قبل در مورد جرم انگاری یا عدم جرم انگاری دوپینگ مطرح شد، در حقوق کیفری ایران و در میان حقوقدانان کیفری کشور ما نیز مطرح است. با اینکه موافقان، بر این اعتقادند که جرم انگاری دوپینگ، می‌تواند حمایت از ارزش‌ها و هنجارهای برتر حاکم بر ورزش حرفه‌ای را بهتر تضمین کند ولی مخالفان، معتقدند نیازی به جرم انگاری دوپینگ وجود نداشته و شناسایی آن به عنوان یک تخلف انضباطی در هر ورزش حرفه‌ای کفایت می‌کند (Mason, 2005: 113) مخالفت‌ها و موافقت‌هایی که در دیگر کشورها و نظام‌های حقوقی در مورد جرم انگاری یا عدم جرم انگاری دوپینگ مطرح است، در میان حقوقدانان کیفری کشور ما نیز وجود دارد. در میان حقوقدانان کیفری کشور ما نیز برخی از ایشان که بسیار انگشت شمارند، نظراتی دال بر جرم انگاری دوپینگ مطرح کرده‌اند و عده بسیار بیشتری، لزومی به این امر ندیده‌اند (یعقوبی‌نژاد، ۱۳۹۴، ۴۴) و دلائل هر گروه نیز از مواردی که در قبلاً طرح شده‌اند، خارج نیست.

اساساً در باب جرم انگاری یا تخلف انگاری دوپینگ در حقوق کیفری کشور ما این بحث مطرح است که جرم انگاری، از پیچیده‌ترین و دشوارترین موارد قانونگذاری است؛ از این رو باید منطبق بر اهداف و مبانی حقوق جزا باشد. در جرم انگاری معیارهای ماهوی مانند محدودیت قلمرو، استثنا بودن توسل به آن، تناسب جرم و مجازات و معیارهای شکلی همچون صراحت و شفافیت قانون و لزوم رعایت قواعد نگارشی، ادبی و اخلاقی را باید در نظر گرفت و براساس آن مبادرت به جرم انگاری کرد. در غیر این

صورت وصول به اهداف جرم‌انگاری ممکن نیست و حتی از ارزش و ابهت حقوق جزا هم کاسته می‌شود. علاوه بر آنکه مشکلات فراوان دیگری از جمله تورم کیفری نیز به وجود می‌آید. بر این اساس، در راستای جرم‌انگاری پدیده دوپینگ و ارتقای سطح مقابله با آن از یک تخلف‌انگاری و تعیین و اجرای ضمانت اجراهای انتظامی و انضباطی در مورد آن به جرم‌انگاری و تعیین و اجرای ضمانت اجراهای کیفری مبتنی بر مجازات نسبت به آن، باید به اندازه کافی، دلیل قانع کننده وجود داشته باشد و در صورت فقدان یا نقصان دلیل، به نظر می‌رسد هیچ دلیل و نیاز خاصی به جرم‌انگاری این پدیده وجود نخواهد داشت (ساقیان و باقرنیا، ۱۳۹۵، ۴۱).

البته باید به این نکته نیز توجه داشت که پس از الحاق ایران به کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با دوپینگ، مقررات سختگیرانه‌تری در مورد ورزشکاران دوپینگ اعمال می‌شود زیرا این کنوانسیون مقررات مفصل و سختگیرانه‌ای را برای مبارزه با دوپینگ در نظر گرفته است مثلاً در فصل دهم کنوانسیون مذکور در خصوص محرومیت‌های فردی ورزشکار مصرف کننده دوپینگ آمده است: «در صورت احراز تخلف از قوانین مبارزه با دوپینگ، بر اساس تصمیم هیأت دادرسی آن مسابقه، تمامی آن نتایج و پیامدهای به دست آمده توسط ورزشکاران خاطی در آن مسابقه باطل شده و مدال‌ها، امتیازات و جوایز حاصل از آن بازپس گرفته می‌شود. در خصوص مدت محرومیت ورزشکار از شرکت در مسابقات به اختلاف ذاتی ورزش‌ها توجه می‌شود (رضایی و اسدی نژاد، ۱۳۹۸، ۴۴).

در خصوص مطلب مذکور ماده ۱۳ آیین‌نامه کمیته انضباطی فدراسیون بوکس مقرر کرده است: «استفاده از داروهای غیر مجاز (دوپینگ) به دلیل حفظ اعتبار معنوی ورزشکاران به هر صورت در مسابقات ممنوع می‌باشد. در صورتی که استفاده و اثبات آن توسط فدراسیون پزشکی ورزشی مشخص گردد، بوکسور خاطی به مدت یک سال از حضور در کلیه مسابقات محروم خواهد شد و مراتب به محل تمرین وضعیت مربوطه جهت اتخاذ تصمیم نهایی گزارش و در صورت لزوم بنابه تشخیص فدراسیون و کمیته انضباطی برای انتشار در اختیار وسایل ارتباط جمعی قرار خواهد گرفت یا در ماده ۳۱ آیین‌نامه ملی کنترل دوپینگ فوتبال یکی از موارد تخلف از قوانین مبارزه با دوپینگ، مصرف یا قصد مصرف یک ماده ممنوعه توسط ورزشکار می‌باشد که در فصل دوازدهم آیین‌نامه مذکور دوره محرومیت وضع شده برای این تخلف دو سال ذکر شده است. بنابراین در حال حاضر قانون حاکم بر عمل غیر قانونی دوپینگ، مقررات کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با دوپینگ است، مضاف بر اینکه مقررات آیین‌نامه انضباطی هر یک از رشته‌های ورزشی نیز بر آن به عنوان نوعی تخلف انضباطی اعمال می‌شود (افروز، ۱۳۹۱، ۲۲).

۳-۲- رویکرد قوانین و مقررات فعلی ایران در ارتباط با دوپینگ

تا به حال، هیچ نص قانونی خاصی در مورد اینکه دوپینگ، نه صرفاً به عنوان یک تخلف انتظامی و انضباطی بلکه به مثابه یک رفتار مجرمانه مطرح باشد، در حقوق جزای کشور ما به تصویب نرسیده است

و از آنجا که در حقوق جزا، به طور کامل و یقینی به اصل قانونمندی جرم‌ها و مجازات‌ها پایبند هستیم، به سبب فقدان نص، نمی‌توان دوپینگ ورزشی را یک جرم در حقوق کیفری ایران محسوب کرد که البته، برخی حقوقدانان، این مقوله را یکی از نقص‌های مهم موجود در حقوق کیفری ایران می‌دانند (پوریانی و نهایندی، ۱۳۹۹، ۲۰۵). آنچه در حال حاضر، در مورد دوپینگ و ممنوعیت ارتکاب آن در حقوق کشور ما مطرح است، صرفاً دلالت بر تخلف بودن آن است و بنابراین، تا زمان حدوث رخدادهای تقنینی مربوطه، نمی‌توان از جرم بودن دوپینگ در حقوق کیفری ایران سخن گفت. البته توجه به این نکته نیز لازم است که با اینکه استفاده از مواد نیروافزا یک خطای ورزشی است و جرم محسوب نمی‌شود و قانون مجازات ما برای این مسئله مجازات تعیین نکرده است اما اگر این مواد نیروافزا مواد افیونی و اعتیادآور باشند، قابل تعقیب و مجازات هستند. زیرا در سرفصل مواد مخدر تعریف شده اند و استفاده از آن بیش از حد مجاز جرم تلقی می‌شود. در حالت دوم، دوپینگ نه به عنوان یک تخلف از قواعد و ضوابط حاکم بر ورزش‌های حرفه‌ای بلکه به عنوان یک رفتار مجرمانه خاص و مستقل (اعتیاد)، جرم محسوب شده و مشمول ضمانت اجرای قانونی قرار خواهد گرفت. در عین حال، ممکن است فردی در ارتباط با دوپینگ، مرتکب رفتارهای مجرمانه دیگری شود مثلاً می‌توان تصور کرد ورزشکاری پس از ارتکاب دوپینگ مخفیانه، بتواند از مزایای مادی بهره‌مند شود مثلاً پول هنگفتی به دست بیاورد. این مسئله می‌تواند جنبه کلاهبرداری داشته باشد زیرا شروط تحقق این جرم یعنی توسل به وسائل متقلبانه و تحصیل مال از این طریق در مورد وی کاملاً صدق می‌کند. در اینجا این رفتار، خود دارای وصف مجرمانه خاص است تحت عنوان کلاهبرداری و نه تحت عنوان دوپینگ و به عنوان کلاهبرداری قابل مجازات است و نه به عنوان دوپینگ. بنابراین، حتی در چنین مواردی نیز نمی‌توان سخن از جرم بودن دوپینگ داشت. به هر حال، هنوز نمی‌توان دوپینگ را یک جرم کیفری قابل مجازات در معنای مصطلح آن در حقوق کیفری در ایران دانست و رویکردها نسبت به دوپینگ، تا زمان وقوع تحولات تقنینی درباره دوپینگ، صرفاً ناظر بر تخلف‌انگاری آن است.

این نکته را نیز باید افزود که از حیث فقهی نیز در روایات بسیاری، از لطمه زدن به آبروی دیگری نهی شده و حتی آن را به مثابه جنگ با خدا دانسته‌اند. از دید فقهای اسلامی این عمل حرام و شخص خاطی قابل تعزیر بوده و حتی اگر از این امر زینتی به شخص وارد آید قابل جبران است. قاعده «التعزیر لکل عمل حرام» نیز این عقیده را تأیید می‌نماید، زیرا لطمه زدن به آبروی یک شخص عمل حرام محسوب می‌شود و به همین دلیل قاضی می‌تواند برای این عمل حرام تعزیر مقرر نماید (زارعی، ۱۳۹۵، ۴۱). از منظر فقه تجویز داروی غیر مجاز به ورزشکار به دستور مربی یا پزشک به طوری که ورزشکار از ماهیت دارو مطلع نباشد و از مسابقات محروم بشود مصداقی از بردن آبروی وی می‌باشد و عمل حرامی محسوب می‌شود که قاضی محکمه می‌تواند خاطی (مربی یا پزشک) را تعزیر نماید.

موضوع دیگری که باید به آن اشاره و توجه داشت، این است که به نظر می‌رسد در حال حاضر، مبنای قانونی برای جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری کشور ما فراهم است. توضیح اینکه ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ مقرر کرده است: «علاوه بر موارد مذکور در مواد قبل، ارتکاب رفتاری که قانوناً جرم محسوب می‌شود، در موارد زیر، قابل مجازات نخواهد بود: ... ث- عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن، مشروط بر اینکه سبب حوادث، نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات هم مغایر موازین شرعی نباشد.» این بند به عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن اختصاص یافته است که موجه بودن حوادث ناشی از عملیات ورزشی، مستلزم رعایت مقررات از سوی ورزشکار و قبول خطرهای متعارف و قابل پیش بینی از سوی حادثه دیده است که معمولاً شرکت در فعالیت ورزشی، کاشف از آن است. همچنین مقررات ورزشی نباید با موازین شرعی، مغایر باشد. مثلاً یک تکل خطرناک در فوتبال، متضمن نادیده‌انگاری شرط نخست است. همچنین ورزش‌های خشن مثل کشتی کج یا بوکس، حتی اگر مقررات این ورزش‌ها نقض هم نشده باشند، مشمول حمایت قانونگذار نیستند.

باید دقت شود که استناد به این علت موجهه مذکور در ماده ۱۵۸، دو شرط اصلی دارد: ۱- سبب حوادث، نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و ۲- مقررات آن ورزش، مغایر شرع نباشد. به نظر می‌رسد مبتنی بر هر یک از این دو شرط، می‌توان قائل به لزوم جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری فعلی ایران شد با این توضیح که دوپینگ، اولاً از حیث قانونی، نقض صریح مقررات مربوط به ورزش حرفه‌ای است یعنی با ارتکاب آن، شرط اول مذکور در بالا محقق نبوده و بنابراین، مبنایی برای توجیه رفتار ارتكابی فراهم نخواهد بود. از سوی دیگر، دوپینگ، به سبب مشکلات آشکاری که برای مصرف کننده آن به همراه دارد و بر مبنای اصل ممنوعیت ایراد ضرر به نفس (ایذای نفس) در فقه، معارض شرط دوم نیز هست و بنابراین، دومین مبنای توجیه رفتار ارتكابی نیز فراهم نیست. پس به نظر می‌رسد می‌توان گفت با تفسیری منطقی از این دو شرط مقرر و مذکور در ماده ۱۵۸، می‌توان دوپینگ را با عنایت به توضیحاتی که تا کنون در مورد آن ارائه شده، هم ناقض مقررات ورزشی و هم معارض احکام و قواعد فقهی دانست و لذا می‌توان گفت مبنای حقوقی و نیز شرعی کافی برای جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری کشور ما فراهم و موجود است و بنابراین، نمی‌توان با کسانی موافق بود که جرم‌انگاری دوپینگ در نظام فعلی کیفری ایران را فاقد توجیه کافی حقوقی (تقنینی) و شرعی (فقهی) دانسته‌اند.

۳-۳-۳ چالش‌های فراروی جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران

با عنایت به وضعیت موجود در قوانین و مقررات کشور و نیز نظام حقوقی فعلی حاکم بر کشور، می‌توان چالش‌های فراروی جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران را می‌توان عبارت دانست از: چالش‌های تقنینی، چالش‌های اجرایی و چالش‌های قضایی. در این گفتار، این موارد را بررسی می‌کنیم.

۳-۳-۱ چالش‌های تقنینی

مهم‌ترین چالش فراروی نحوه مواجهه نظام حقوقی فعلی ایران با پدیده دوپینگ، عدم جرم‌انگاری آن در قالب قانون مشخص، صریح و روشن است. این امر، منجر به این می‌شود که اساساً نتوان از رویکرد کیفرگرایی نظام حقوقی ایران در مورد پدیده دوپینگ سخن گفت. متعاقب این امر، طبعاً تشریفات و آیین و مرجع صالح برای رسیدگی به این پدیده به عنوان یک جرم کیفری قابل مجازات نیز مطرح نخواهد شد. باید اضافه کرد که علاوه بر حقوقدانان و کارشناسان امر که تأکیدات بسیاری نسبت به لزوم جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران داشته‌اند، برخی از مسئولان اجرایی از جمله معاونان وزارت ورزش، برخی روسای فدراسیون، مشاوران حقوقی فدراسیون‌ها و ... نیز پیشنهاد جرم‌انگاری دوپینگ را مطرح کرده‌اند و از جمله، عوامل اجرایی را یکی از علت‌های توجیه و تبیین ضرورت این اقدام در حقوق کیفری کشور ما دانسته‌اند. توضیح اینکه عدم جرم‌انگاری دوپینگ در حقوق کیفری ایران، رفته رفته، موجب می‌شود تا میزان سازگاری موازین حقوق کیفری ایران با استانداردهای بین‌المللی و نیز رویکرد دیگر کشورهایی که به جرم‌انگاری دوپینگ اقدام کرده‌اند، کاهش یابد و چه بسا منجر به برخی ضمانت‌اجراها از جمله محرومیت از حق رأی، ممنوعیت از عضویت در مجامع بین‌المللی ورزشی حرفه‌ای و ... نیز بشود. لذا وقت آن رسیده است که قانونگذار کیفری در کشور ما صراحتاً دوپینگ را یک جرم کیفری قابل مجازات اعلام کرده و در مواجهه با آن، با ابزار کیفر و مجازات، مرتکب را تنبیه نماید. در عین حال، به نظر می‌رسد آنچه به عنوان ضمانت اجرای دوپینگ تعیین می‌شود، به اندازه کافی، باید دارای قابلیت و قدرت اثرگذاری و کارآمدی در زمینه بازدارندگی و پیشگیری از وقوع دوباره این رفتار از سوی مرتکب قبلی و یا دیگر ورزشکاران نیز باشد. بنابراین، صرف جرم‌انگاری دوپینگ، به نظر نمی‌رسد بتواند کافی و وافی به مقصود باشد بلکه باید به مقوله کارآمدی مجازات‌ها و ضمانت‌های اجرایی تعیینی نسبت به آن نیز توجه کرد.

۳-۳-۲ چالش‌های اجرایی

یکی از چالش‌های اجرایی ناشی از عدم جرم‌انگاری دوپینگ در بند قبل مورد اشاره قرار گرفت که بارها مورد تأکید مسئولان امر در کشور ما نیز بوده است. نکته بعد این است که گاه اساساً درک و فهم مشخص و کاملی از ابعاد دوپینگ در میان مسئولان اجرایی عرصه ورزش حرفه‌ای در کشور ما شکل نگرفته است. بارها دیده شده است که برخی از مسئولان، اساساً تعریف درستی از مفهوم و مصادیق داروهای نیروزای غیر مجاز بر اساس استانداردهای بین‌المللی ندارند و لذا اقدام ورزشکار فلان تیم در استفاده از فلان داروی غیر مجاز را نه تنها مصداق دوپینگ نمی‌دانند بلکه آن را یک اقدام در راستای

صیانت از تیم‌های ملی و ورزش حرفه‌ای کشور ما دانسته‌اند!^۱ این امر موجب می‌شود که جرم‌انگاری دوپینگ در نظام کیفری کشور ما و در ارتباط با فعالیت‌های حرفه‌ای ورزشی در کشور ما با معضل و بن بست جدی مواجه گردد. بنابراین، به نظر می‌رسد تعمیق آگاهی‌های عمومی و تخصصی به ویژه برای مسئولان مربوطه در ارتباط با مفهوم دوپینگ و به ویژه مصادیق داروهای غیر مجاز که مصرف آن‌ها می‌تواند عنوان دوپینگ داشته باشد^۲، گاه یک چالش مهم در راستای جرم‌انگاری دوپینگ در کشور ماست.

۳-۳-۳-۳ چالش‌های قضایی

و اما برخی دیگر از چالش‌های فراروی جرم‌انگاری دوپینگ در نظام کیفری کشور ما، چالش‌های قضایی است. این مورد، به صورت مستقیم، مربوط به ساختارهای قضایی می‌شود که در حال حاضر در کشور ما مفقود است و بنابراین، نمی‌توان اساساً دوپینگ را تحت صلاحیت قضایی آن‌ها دانست و لاجرم باید به اعمال صلاحیت همان نهادها و مراجع موجود اکتفا کرد. وقتی هنوز جرم‌انگاری خاصی در مورد پدیده دوپینگ در نظام کیفری کشور ما رخ نداده، طبعاً ساختارهای قضایی لازم برای رسیدگی قضایی به این رفتار به عنوان یک جرم، در کشور ما وجود ندارد و متعاقباً تشریفات و روند دادرسی قضایی خاصی نیز به این منظور در نظام کیفری کشور ما تعریف نشده است. بر این اساس، می‌توان گفت چالش‌های فراروی مواجهه کیفری با پدیده دوپینگ، همچنان از همان علت ریشه‌ای و اساسی یعنی عدم جرم‌انگاری دوپینگ در نظام کیفری کشور ما ناشی می‌شود و بنابراین، تا زمانی که این جرم‌انگاری در نظام‌های حقوقی صورت نگیرد، بحث از دادرسی قضایی و تعیین مجازات‌ها نسبت به ورزشکار مرتکب دوپینگ و ... نیز موضوعاً منتفی خواهد بود (آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ^۳، ۱۳۹۸، ۲۲).

^۱ یک نمونه از این امر، توجهی است که معاون وقت سازمان تربیت بدنی سابق (وزارت ورزش و جوانان فعلی)، در تزریق دوز قابل توجهی داروی غیر مجاز توسط یکی از اعضای تیم ملی دو و میدانی در تورنمنت بین المللی پاریس در سال ۱۳۷۹ است. ایشان، در مصاحبه‌ای به این موضوع اشاره کرده بودند که گاه، ورزشکار، برای حفظ آبروی کشورش، مجبور است برخی کارها را بکند!!!

^۲ ذکر این نکته لازم است که با عنایت به پیدایش مواد شیمیایی و صنعتی مختلف و نیز ساخت و تولید داروهای نیروزای غیر مجاز در روزگار ما، مسئولان امر باید اطلاع دقیق و به روز از فهرست مصادیق داروهای مشمول عنوان دوپینگ داشته باشند. این امر، بارها مورد تأکید اسناد بین المللی مربوط به ممنوعیت دوپینگ نیز بوده است. از جمله ماده ۱۳-۱۹ اساسنامه فدراسیون بین المللی کشتی (فیلا)، مقرر می‌دارد: «فهرست داروهای نیروزای غیر مجاز که مصرف آن‌ها مشمول دوپینگ است، هر ساله باید توسط فیلا تهیه و به همه فدراسیون‌های ملی ابلاغ می‌شود...»

^۳ World Anti Doping Agency (WADA)

برآمد

غیر حرفه‌ای‌ترین و در عین حال، غیر اخلاقی‌ترین رفتار در عرصه ورزش حرفه‌ای، دوپینگ است. این پدیده در گفتمان برخی کشورها - از جمله ایران - صرفاً یک تخلف از موازین ورزش حرفه‌ای است ولی در گفتمان برخی دیگر از کشورها - از جمله انگلستان، فرانسه و آلمان که موضوع مطالعه تطبیقی در تحقیق حاضر بوده اند - صرفاً یک تخلف از موازین ورزش حرفه‌ای نیست بلکه اساساً یک جرم کیفری دارای ضمانت اجرای متجلی در قالب مجازات‌ها است. از سوی دیگر، واکنش کشورهای مختلف به دوپینگ متفاوت است؛ گاهی چنین اقدامی را جرم شناخته و در مقابل آن واکنش‌های قانونی و انضباطی شدیدی علیه مرتکب اعمال می‌کنند و در بعضی از کشورها مانند ایران، تنها به ضمانت اجرای انضباطی بسنده می‌کنند. در هر صورت، جرم انگاری یا تخلف انگاری دوپینگ، همچنان موضوعی محل اختلاف و تنازع میان موافقان و مخالفان جرم انگاری است. هر یک از موافقان و مخالفان جرم انگاری دوپینگ، برای توجیه و تبیین عقیده خود، دلائلی دارند. عمده دلیل مخالفان، عدم نیاز به افزایش شمار رفتارهای مجرمانه در نظام کیفری کشورها و دلیل اصلی موافقان، عدم تکافوی ضمانت‌های انتظامی و انضباطی فعلی برای برخورد و مقابله با ورزشکاران مرتکب این رفتار ممنوع است. با وجود جرم انگاری صریح دوپینگ در برخی از کشورها از جمله سه کشور انگلستان، فرانسه و آلمان که در پژوهش حاضر، مورد مطالعه بوده اند، در نظام کیفری کشور ما هیچ اقدام قانونی در راستای جرم انگاری دوپینگ صورت نگرفته است. در حقوق ورزشی کشور ما، دوپینگ، همچنان یک تخلف انضباطی است و ضمانت اجراهای مقرر در مورد آن نیز ماهیت مجازات ندارند. ولی با وجود این، تأکیدات و تصریحات برای جرم انگاری دوپینگ و تعیین و اجرای ضمانت‌های اجرایی کیفری نسبت به آن در میان حقوقدانان کیفری و ورزشی و نیز کارشناسان امر در کشور ما، کم نیست. موافقان جرم انگاری معتقدند که ضمانت‌های اجرایی موجود فعلی، به هیچ وجه، تکافوی لازم برای بازدارندگی و پیشگیری از ارتکاب دوباره دوپینگ را ندارند و بنابراین، نمی‌توانند کارآمد و مفید و موثر محسوب شوند. از سوی دیگر، به نظر می‌رسد تأکیدات مبتنی بر منع جرم انگاری افراطی در حقوق جزای مدرن، در مورد جرم انگاری‌ها و کیفرگرایی‌های غیر ضروری مطرح است و نه جرم انگاری‌های ضروری. منع انگاری دوپینگ در قالب جرم قابل مجازات، به نظر نمی‌رسد یک جرم انگاری و کیفر انگاری غیر ضروری باشد بلکه بر عکس، جرم انگاری دوپینگ و وضع ضمانت‌های اجرایی کیفری در مورد آن، یک ضرورت غیر قابل اجتناب در حقوق کیفری فعلی در کشور ما محسوب می‌شود. همین گرایش فکری، دقیقاً مبنای اصلی اقدام به جرم انگاری دوپینگ در حقوق کیفری کشورهای انگلستان، فرانسه و آلمان بوده است. نظر به ناکارآمدی تخلف انگاری دوپینگ ورزشی در راستای مقابله با ارتکاب این رفتار غیر حرفه‌ای در زمینه ورزش حرفه‌ای و قهرمانی، جرم انگاری آن، ضروری به نظر می‌رسد.

منابع

۱. آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ، مبارزه با دوپینگ در ایران، ترجمه لیلا زکی زاده و فرزاد شارکی، انتشارات کمیته بین المللی المپیک، ۱۳۹۸.
۲. آقای نیما، حسین، حقوق ورزشی، انتشارات میزان، چاپ هشتم، ۱۳۹۴.
۳. افروز، محمد، حقوق ورزشی، انتشارات دادگستر، چاپ اول، ۱۳۹۱.
۴. پوربافرانی، حسن و زهره مزبانی، مسئولیت‌های حقوقی در ورزش، مجله مطالعات حقوقی، شماره ۱۵، ۱۳۹۴.
۵. پوربافرانی، حسن، بایدها و نبایدهای جرم‌انگاری در حقوق کیفری ایران، مجله مجلس و راهبرد، شماره ۷۵ پاییز ۱۳۹۲.
۶. پوریانی، حسین و مسعود نهبانندی، بررسی سیاست کیفری ایران در موضوع جرائم و تخلفات ورزشی، مجله مطالعات حقوقی، شماره ۹، تابستان ۱۳۹۹.
۷. جکسون، راجر، راهنمای مدیریت ورزشی، ترجمه محمد خبیری، انتشارات کمیته بین المللی المپیک، چاپ اول، ۱۳۹۱.
۸. رضایی، محمدعلی و محمد اسدی نژاد، وضعیت حقوق ورزشی در ایران با تأکید بر ورزش‌های حرفه ای، انتشارات دانشگاه گیلان، چاپ اول، ۱۳۹۸.
۹. رضوی، سیدمحمدحسین و محسن بلوریان، اخلاق در ورزش، انتشارات کمیته بین المللی المپیک، چاپ اول، ۱۳۹۵.
۱۰. زارعی، مهدی، تحلیل قواعد حاکم بر ورزش‌ها از منظر فقه امامیه و تطبیق با حقوق کیفری ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی، ۱۳۹۵.
۱۱. زنگنه، مرتضی و همکاران، مسئولیت کیفری ناشی از تجویز داروهای غیر مجاز (دوپینگ) در ورزش با نگاهی به قوانین ایران و فقه امامیه، مجله حقوق پزشکی، دوره ۹، شماره ۳۵، زمستان ۱۳۹۴.
۱۲. زنگنه، مرتضی و مصطفی پیرعلی، دوپینگ در حقوق ورزشی ایران، فصلنامه حقوق ورزشی، شماره ۳، ۱۳۹۴.
۱۳. ساقیان، محمدمهدی و حمید باقرنیا، ضرورت تأسیس فدراسیون حقوق ورزشی و نقش آن در پیشگیری از جرائم ورزشی، فصلنامه ورزش و جامعه، دوره ششم، شماره ۳۴، ۱۳۹۵.
۱۴. شعبانی مقدم، کیوان و ابوالفضل فراهانی، بررسی میانجیگری به عنوان شیوه‌ای برای حل و فصل اختلافات در دیوان بین المللی حکمیت در ورزش، مجله پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزش، سال چهارم، شماره ۳ (پیاپی ۱۵)، ۱۳۹۴.
۱۵. شعبانی مقدم، کیوان، دیوان بین المللی حکمیت در ورزش، انتشارات گنج دانش، چاپ سوم، ۱۳۹۳.
۱۶. شکری، نادر، جرائم ورزشی، انتشارات دادگستر، چاپ اول، ۱۳۹۵.

۱۷. شکری، نادر، حقوق ورزشی، انتشارات میزان، چاپ اول، ۱۳۹۵.
۱۸. شهبازی، آرامش و پویا برلیان، دوپینگ در حقوق بین الملل ورزشی و جایگاه دیوان دآوری ورزش در تنسيق رویه بین المللی در این زمینه، مجله مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، دوره ۱۷، شماره ۳۹، بهار ۱۳۹۷.
۱۹. شهلائی، فراز، دوپینگ و حقوق ورزشکاران در چارچوب حقوق بین الملل بشر، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق بین الملل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، ۱۳۹۵.
۲۰. شیخوند، صادق، تحلیل جرم شناسی پدیده‌های مجرمانه در ورزش، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۹۳.
۲۱. فراهانی، ابوالفضل، حقوق ورزشی، انتشارات کاملی فرد، چاپ اول، ۱۳۹۴.
۲۲. کاشف، میرمحمد، حقوق و اخلاق ورزشی، انتشارات بامداد کتاب، چاپ اول، ۱۳۸۹.
۲۳. کریمی، سمیه، تحلیل جرم شناختی فساد در ورزش، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه تهران، ۱۳۹۶.
۲۴. محفوظی، رضا، جرم‌انگاری دوپینگ؛ مبانی و چالش‌ها، انتشارات خرسندی، چاپ اول، تابستان ۱۴۰۱.
۲۵. وکیل، امیرساعده، حقوق بین الملل ورزش و فوتبال، انتشارات مجد، چاپ اول، ۱۳۹۴.
۲۶. یعقوبی نژاد، هرمز، مسئولیت‌های قانونی ناشی از عملیات ورزشی، انتشارات مجد، چاپ سوم، ۱۳۹۵.
27. Australia's national anti-doping organization, Anti-Doping, 2015.
28. Becker, John, Doping and the Criminal Law, Oxford University Press, 2014.
29. Department for Culture, Media and Sport, Review of Criminalization of Doping in Sport, 2017.
30. FIFA Legal Committee, The use and trafficking of performance-enhancing drugs damages the integrity of sport, 2017.
31. Ioannidi, Gregory, The Application of Criminal Law on Doping Infractions and the 'Whereabouts Information' Rule: State Regulation v Self-Regulation, The International Sports Law Journal, No. 1, 2010.
32. Mason, D.S., Thibault, L., & Misener, L., An agency theory perspective on corruption in sport: The case of the international Olympic Committee, Journal of sport management, No 20(1), 52, 2005.
33. Potulsk, Jacek, Criminal liability for doping in sport, Baltic Journal of Health and Physical Activity, Volume 11, Issue 5, 2019.
34. WADA, Raising the game for clean sport, 2016.
35. WADA, Should doping be criminalized, 2017.

A comparative approach to the foundations of criminalization of doping in England's, German's and France's criminal law (A step towards the criminalization of doping in Iranian's criminal law)

Masoud Hemmat^{*}
Hamidreza Heydarpour^{**}
Zhila Mehrara^{***}

Abstract

Doping is the most unprofessional and unethical behavior in professional sport. In addition to the ethical and technical aspects, this phenomenon also has important legal aspects. In recent years, following the increase in cases of doping, the tendency to criminalize it has clearly formed among some criminal policymakers, and some countries have explicitly criminalized doping and punishing it, but despite some other countries have not taken action in this regard. A clear example of the first countries is England, Germany and France, and an obvious example of the second category countries is Iran. The claim of this article is that by using the experience of criminal law systems in England, Germany and France, it is possible to take steps towards the criminalization of doping in Iran's criminal law and in this way, between the approach of Iran's criminal law system and the view of the system. The mentioned legal issues created more alignment. The main hypothesis of the current research is that the criminalization of doping in Iran's criminal law has a significant effect in reducing it. In order to further investigate these categories, in this research, while studying the concept of doping and the basics of its criminalization in the criminal law of England, Germany and France, the challenges facing the process of its criminalization in the criminal law of Iran have been examined. The current type of research is fundamental, its approach is descriptive-analytical, its method is library study, and the tool for collecting information is survey.

Keywords

Doping, criminalization, Iranian criminal law, sports ethics, public order.

^{*} Assistant Professor of Shahreza Islamic Azad University. shogeparvaz98@gmail.com

^{**} PhD student in criminal law and criminology and university lecturer. (corresponding author): jamalbeigi@iau-maragheh.ac.ir

^{***} Graduated with a master's degree in criminal law and criminology and a university lecturer. pourghahramani@iau-maragheh.ac.ir